

FRAGMENTA IOANNEA TIBETOLOGICA

”Základ dobrých vlastností” autora Congkhapy

”Fundament of good qualities” by Tsongkhapa

Josef KOLMAŠ

Praha

Obr. 1 Congkhapa Lozangdagpa (1357-1419).

Fig. 1 Tsong-kha-pa Blo-bzang-grags-pa (1357-1419).

Kolmaš J. (2013): "Základ dobrých vlastností" autora Congkhapy. - Fragn. Ioann. Collecta 18: 49-70.

Uvedení buddhismu do Tibetu. - Rozvoj tibetského sektářství. - Atiša (982-1054). - Školy tibetského buddhismu. - Congkhapa Lozangdagpa (1357-1419), život a dílo. – *Jöntän žirgjurma* (tibetský text a český překlad). - Glosář vybraných termínů. – Bibliografie.

Klíčová slova: Padmasambhava (8. stol.). - Atiša. - Školy tibetského buddhismu. - Congkhapa Lozangdagpa. – *Jöntän žirgjurma* (tibetský text a český překlad).

Kolmaš J. (2013): "Fundament of good qualities" by Tsongkhapa. – Fragn. Ioann. Collecta 18: 49-70.

Introduction of buddhism in Tibet. - Atisha (982-1054). - Schools of Tibetan buddhism. - Life and work of Tsong-kha-pa Blo-bzang-grags-pa (1357-1419). - *Yon-tan gzhir-gyur-ma* (Tibetan text and Czech translation). - Glossary of selected terms. - Bibliography.

Keywords: Padmasambhava (8th c.). - Atisha (982-1054). - Schools of Tibetan buddhism. - Tsongkhapa (1357-1419). - *Yon-tan gzhir-gyur-ma* (text and translation).

OBSAH**ČÁST I.**

a. Uvedení buddhismu do Tibetu	50
b. Rozvoj tibetského sektářství	54
c. Školy tibetského buddhismu	55

ČÁST II.

a. Congkhapa Lozangdagpa (1357-1419) a jeho škola Gelug	60
b. Dílo	61

ČÁST III.

a. Úvod	62
b. Tibetský text <i>Jöntän žirgjurma</i>	63
c. "Základ dobrých vlastností" (překlad)	65

Glosář vybraných termínů	68
--------------------------	----

Literatura (citovaná, použitá, doporučená)	69
--	----

ČÁST I.**a. Uvedení buddhismu do Tibetu**

Buddhismus, jehož kolébkou je severní Indie, si našel cestu do sousedního Tibetu až zhruba po tisíci letech od svého vzniku. Pomineme-li první zmínky o učení Buddha Šákjamuniho (asi 563-483 před n. l.) v Tibetu, zasazované legendami do časů dvacátého osmého krále Tibetské říše krále Lhathothi Nāncāna (*lha-tho-tho-ri gñan-bcan*, asi 3.-6. století), pak to byla až doba třiatřicátého krále Songcāngampa (*srong-bcan-sgam-po*, 605-

650), kdy můžeme mluvit o prvních historicky doložených kontaktech Tibeťanů s oběma ohnisky tehdejšího buddhismu - s Nepálem a s Čínou.

Obr. 2 Tibetský král Srongcangpo (605-650).

Fig. 2 The Tibetan King Srong-btsan-sgam-po (605-650).

Právě z těchto dvou zemí získal král své dvě ženy - princeznu Bhrkutídéví, údajnou dceru nepálského krále Amšvarmana, a princeznu Wen-čcheng 文成, vnučku čínského císaře Tchaj-cunga 太宗 (627-649), obě horlivé buddhistky v Tibetu dodnes uctívané jako Zelená, resp. Bílá emanace bohyně Dolmy (*sgrol-ma*, Tára), "Vysvoboditelky".

Obr. 3 Čínská princezna Wen-čcheng, žena krále Songcāngampa.

Fig. 3 The Chinese Princess Wen-cheng, wife of the Tibetan King Srong-btsan-sgam-po.

Týž král vypravil do Indie také svého ministra Thönmi Sambhótu (*thon-mi sambhota*), aby podle vzoru indické abecedy vytvořil Tibetanům jejich písmo a tím položil základ jejich vzdělanosti.

Tibetané poznali buddhismus v jeho pozdější vývojové podobě Vadžrajáně (Diamantový vůz) a doplnili si ho o prvky vlastního předbuddhistického a nebuddhistického

náboženství **bön** (*bon*) a zahájili tím následujících tisíc let vlastního autochtonního vývoje buddhismu v nových podmínkách.

V prvních letech cizího učení v novém prostředí se na jeho rozvoji v 8. století významně podíleli indičtí věrozvěsti Padmasambhava, Kamalašíla, Šántarakšita, Vimalamitra s bezpočtem jejich učenlivých tibetských žáků a pokračovatelů. Ti všichni uskutečnili vposledku sloučení všech tří hlavních proudů v buddhismu - rané Hínajány (Malý vůz), pozdější Mahájány (Velký vůz) a nejpozdější Vadžrajány - v jednu tradici specifické podoby **tibetského buddhismu**. Toto rané období hlásání a šíření Buddhova učení v Tibetu, nazývané *ngadar* (*snga-dar*, doslova "dřívější šíření"), pokračuje dodnes v nejstarší škole tibetského buddhismu *Ňingma* (*rñing-ma*, doslova "Stará škola").

Obr. 4 Padmasambhava (8. stol.).

Fig. 4 Padmasambhava (8th c.).

b. Rozvoj tibetského sektářství

Nová etapa v rozvoji tibetského buddhismu, nazývaná souhrnně čhidar (*phji-dar*, doslova "pozdější šíření"), začíná příchodem a misijní činností posledního indického učitele Atíši Dípankara Šrídžňány (982-1054) v zemi v roce 1042.

Obr. 5 Atiša Dípankara Šrídžňána (982-1054).

Fig. 5 Atiša Dīpankara Śrījñāna (982-1054).

Atiša byl mnich z rodu královského, představený kláštera Vikramašila. Roku 1038 byl pozván západotibetským panovníkem Ješe Ō do země, kde strávil zbytek života a v klášteře Ňethang roku 1054 zemřel a byl pochován. Jeho reformátorská činnost spočívala v zrevidování stávajících tibetských překladů buddhistických textů a v horlení proti svévolným výkladům kanonických spisů. Mnichům také uložil tuhou řeholní kázeň a k pozdvižení jejich morálky zavedl celibát. Založením první poreformní školy tibetského buddhismu Kadam inicioval spolu se svým tibetským žákem Domtön Gjalwadžungnä (*'brom-ston rgjal-ba-'bjung-gnas*, 958-1055) tzv. druhé období šíření buddhismu v Tibetu. Pro všechny poreformně vzniklé školy či sekty se vžilo označení Sarma (*gsar-ma*, doslova "Nové školy"). Atišu lze považovat za druhého skutečného zakladatele tibetského buddhismu.

V rozmezí 11. a 12. století se tak v důsledku Atišova působení zformovaly a etablovaly čtyři hlavní školy tibetského buddhismu (škola Gelug vznikla až ve 14. století) a

jejich kláštery se staly středisky veškerého náboženského, ale také kulturního, hospodářského a politického života dané oblasti, respektive dočasně i celé země.

V tomto období také žila a působila v zemi celá plejáda velkých duchovních mistrů, pilných překladatelů buddhistických sůter a skvělých mystických básníků. Zakladatelé jednotlivých škol vtiskovali také tibetskému buddhismu svou vlastní podobu, čímž přispívali k jeho vnitřní diferenciaci a zároveň k dialektické "jednotě v různosti".

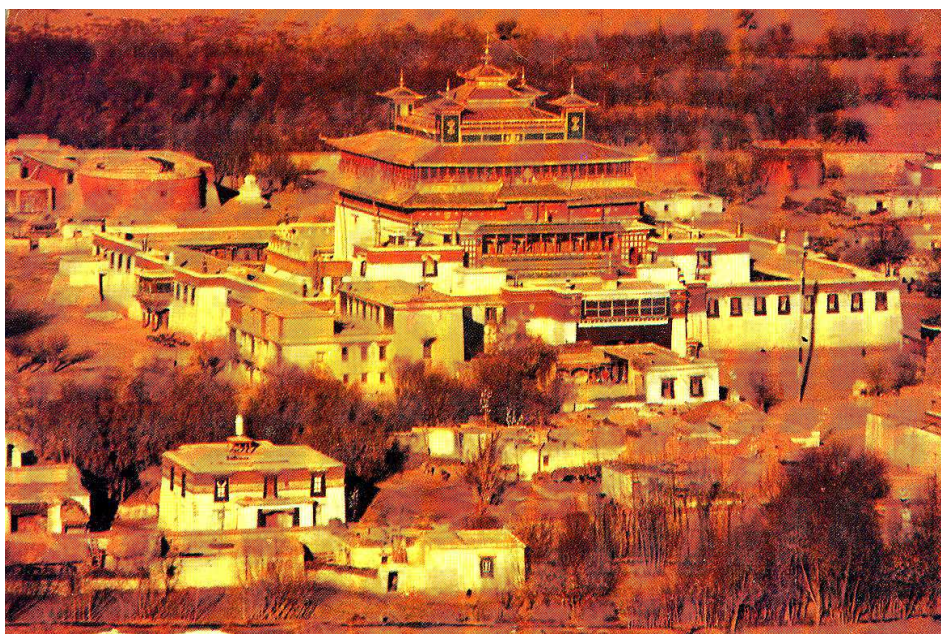
Konstituováním jednotlivých škol tibetského buddhismu byl proces naukového a organizačního utváření tibetského buddhismu v podstatě dovršen. Princip škol je pro místní buddhismus natolik charakteristický, že i přes značnou jeho vnější podobu nelze o něm již hovořit jako o jednotném, uceleném systému. Všechny školy jsou si rovny, nemají žádnou nejvyšší integrující hlavu, obdobnou např. postavení papeže v římskokatolické církvi, a je mezi nimi rozdíl nanejvýš historický.

c. Školy tibetského buddhismu

Škola **Ňingma** (*rñing-ma*), jak řečeno, sahá svými kořeny k Padmasambhavovi a Vimalamitrovi v 8. století. Bývá někdy nazývána školou "Červených čepic" Žamar (*žwamar*) pro červenou barvu obřadní mitry.

V jejím učení se rozlišují tři linie předávání: 1) historická, stavějící na předávání duchovních nauk z generace na generaci; 2) přímá nebo také "termová", využívající tzv. "ukytých textů" terma (*gter-ma*), teprve po staletích "objevovaných" a nově interpretovaných; 3) vizionářská, zdůrazňující duchovní kontinuitu s učiteli předchozích generací prostřednictvím zjevení. Hlavním učením ňingmapovců je nauka dzogčhen (*rdzogs-čhen*, doslova "velká dokonalost"), považovaná za nejranější poučky samotného Buddha.

K hlavním střediskům ňingmapovců se počítají kláštery Samjä (*bsam-jas*) v centrálním Tibetu (z poloviny 8. století) a Džogčhen (*rdzogs-čhen*) a Paljul (*dpal-jul*) v Derge (*sde-dge*) ve východním Tibetu.

Obr. 6 Klášter Samjä (8. stol.).

Fig. 6 The Bsam-yas Monastery (8th c.).

Školu **Kadam** (*bka'-gdams*, doslova "ústní pokyny") vytvořil na základě Atišovy reformy jeho žák Domtön Gjalwadžungnä (1005-1064), zakladatel kláštera Radeng (*rwa-sgreng*) severně od Lhasy (1056). Své hlavní poslání spatřovala ve správném výkladu posvátných textů a v meditační praxi lodžong (*blo-sbjong*, doslova "čištění či třibení mysli"), představující speciální metodu dosahování osvícenosti ducha (*bódhičitta*).

Učení a tradice kadampovců se sice jako samostatná škola neuchovaly a byly vstřebány do jiných škol a podškol, především do Congkhapovy školy Gelug (*dge-lugs*), považující se za dědičku kadampovců.

Škola **Kagjü** (*bka'-brgjud*, doslova "ústní podání") navazuje na učení indického askety Nárópy (1016-1100), které přinesl do Tibetu jeho žák Marpa Čhökjilodö (*mar-pa čhos-kji-blo-gros*, 1012-1097), zvaný Locáwa (*lo-cá-ba*, "Překladatel") a dále rozvinul jeho přední žák Milaräpa Žäpadordže (*mi-la-ras-pa bžad-pa-rdo-rdže*, 1040-1123) a žák tohoto Gampopa Sönamrinčhen (*sgam-po-pa bsod-nams-rin-čen*, 1079-1153). Posledně jmenovaný sloučil učení kadampovců a kagjüpovců "tak jako se slévají dva proudy", čímž inicioval vznik řady dalších podškol, jako Šangpa (*šangs-pa*), Dagpo (*dwags-po*), Karma (*kar-ma*), Barom (*'ba'-rom*), Phagdu (*phag-gru*) a další. Pro všechny odnože školy Kagjü je příznačný důraz kladený na přímé předávání učení z učitele na žáka.

Obr. 7 Gampopa Sönamrinčhen (1079-1153).

Fig. 7 Sgam-po-pa Bsod-nams-rin-chen (1079-1153).

Nejvýznamnější a nejlivnější z těchto podsekt je **Karmakagjü** (*karma-bka'-brgjud*, doslova "ústní tradice karmapovců"), založená Gampopovým žákem Düsümkhjenpou (*dus-gsum-mkhjen-pa*, 1110-1193). V této škole se poprvé v tibetském buddhismu vytvořila tradice vybírání nejvyšších představených řádu formou převtělování. Tulkuové (*sprul-sku*, doslova

"proměněné tělo"), jak se převtělcům říká, se později i v ostatních školách stali garanty duchovní kontinuity řádových institucí.

Hlavním sídlem karmapů, tj. nejvyšších duchovních představitelů školy Karmakagjü, je jejich mateřský klášter Cchurphu (*mcchur-phu*, zal. 1159) západně od Lhasy a k předním klášterům této školy patří Palpung (*dpal-spungs*, zal. 1727) ve východotibetském Derge. Současný 17. karmapa Orgjän Thinlädordže (*o-rgjan 'phrin-las-rdo-rdže*, nar. 1985) opustil tajně bez vědomí čínských úřadů Cchurphu a přidal se k dalajlamově emigrantské skupině v Dharamsale.

Příslušníci Karmakagjü přispěli v 19. století podstatnou měrou k teoretickému rozpracování tibetského "ekumenického" hnutí rime (*ris-med*, doslova "nestrannost, univerzálnost"). Karmakagjü je dnes jednou z nejrozšířenějších škol tibetského buddhismu na Západě.

Žádné z výše vyjmenovaných škol se nepodařilo stát se v Tibetu vševládnoucí, jak se to na krátký čas povedlo sektě **Sakja** (*sa-skja*), odvozující svůj název od kláštera Sakja (zal. 1073) v západní polovině centrálního Tibetu.

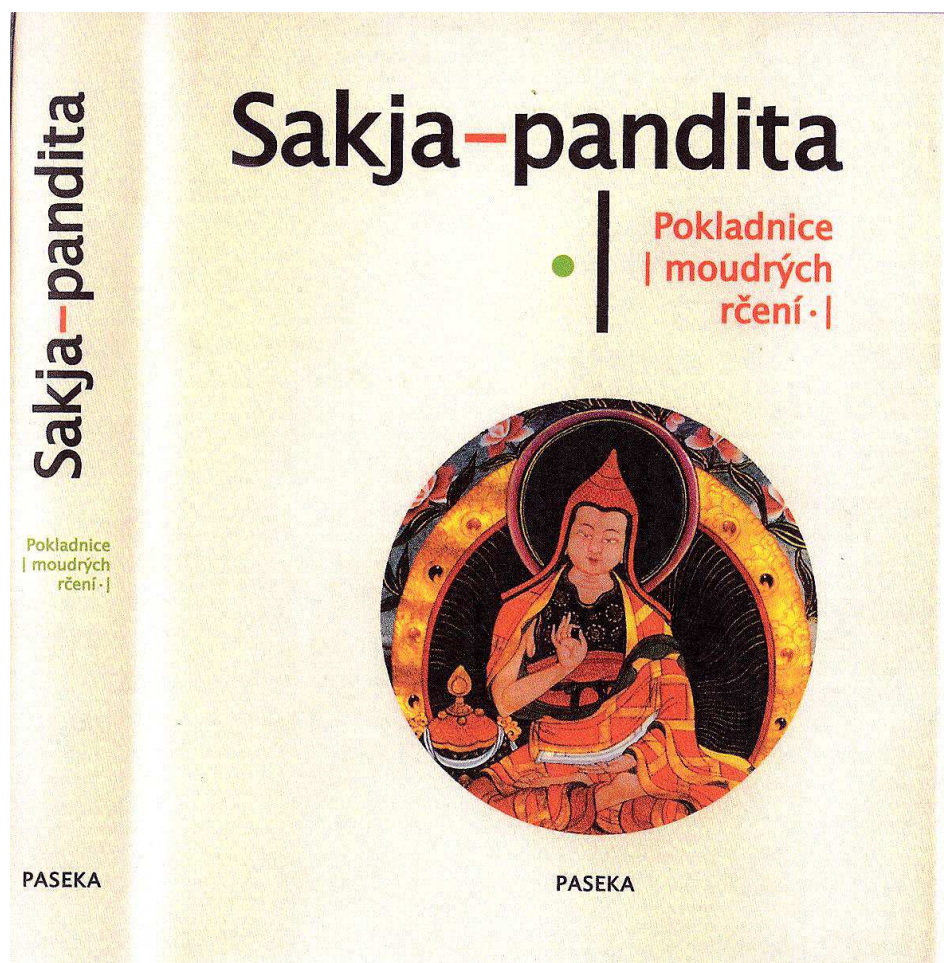

Obr. 8 Klášter Sakja (založen 1073).

Fig. 8 The Sa-skya Monastery (founded 1073).

Sakjapovci se věnují hlavně tradování vadžrajánového učení lamdä (*lam-'bras*, doslova "cesta a výsledek") a vůbec systematizaci tantrických nauk. Z historie víme, že učení této školy si získalo přízeň Čingischánova vnuka Godana, jenž pozval tehdejšího nejvyššího představitele sekty Kūngagjalcchäna (*kun-dga'-rgjal-mcchan*), zvaného Sakja-pandita ("Učenec ze Sakji", 1182-1251), ke svému dvoru v severozápadní Číně. Tím došlo k prvnímu kontaktu tibetského buddhismu s mongolskými vládci. Sakja-pandita proslul i jako čelný náboženský spisovatel své doby a jeho sbírka aforismů legšä (*legs-bšad*; česky vyšla pod

názvem *Pokladnice moudrých rčení*, 1984, 2006) se těší dodnes veliké oblibě nejen u Tibetanů, nýbrž i u Mongolů.

Obr. 9 Obálka českého překladu Sakja-panditovy *Pokladnice moudrých rčení* (3. vyd., Praha 2006).

Fig. 9 Cover design of the Czech translation of Sa-skya pandita's *Treasury of Aphoristic Jewels* (3rd ed., Prague 2006).

Panditova synovce lamu Phagpu (*phags-pa*) vlastním jménem Lodögyalcchän (*blo-gros-rgjal-mcchan*, 1235-1280), si zase oblíbil mongolský chán Chubilaj (1260-1294), na jehož dvoře v Pekingu tento vysoký tibetský lama celkem dvanáct roků působil v úloze císařova duchovního rádce a jemuž chán při návratu do Tibetu světil vedle duchovní také světskou správu v zemi.

Moc a sláva sakjapovců však skončila s pádem mongolské dynastie Jüan 元 v Číně (1368). Nicméně i v následujících staletích hráli významnou roli v duchovním životě Tibetu. Jejich tradicemi byl mj. hluboce ovlivněn Congkhapa a jím založená škola Gelug. Sakjapovci vyvíjejí dosud svou činnost v mateřském klášteře Sakja a ve východotibetském Derge, kde v klášteře Gönčhen (*dgon-čhen*) vlastní již od poloviny 18. století tiskárnu proslavenou vydáváním tibetského buddhistického kánonu Kandžur (*bka'-'gjur*) a Tandžur (*bstan-'gjur*).

Obr. 10 Tibetský buddhistický kánon *Tandžur* v knihovně Orientálního ústavu v Praze.

Fig. 10 The Tibetan buddhist canon *Bstan-'gyur* in the library of the Oriental Institute in Prague.

ČÁST II.

a. Congkhapa Lozangdagpa (1357-1419) a jeho škola Gelug

K životu a působení Congkhapy Lozangdagpy existuje bohatá literatura jak tibetská,¹ tak evropská.² Většina těchto prací se týká především Congkhapova reformátorského díla jako zakladatele školy Gelug a neprávem poněkud opomíjí jeho činnost "filozofickou" a komentátorskou, která ho řadí na přední místo mezi ostatními vykladači mahájánské literatury.³

Lozangdagpa, jak zní jeho jméno, se narodil v ženském roce Ohně a Ptáka (*me-mo-bja*) VI. šedesátiletého cyklu *rab-bjung*, tj. roku 1357, v severovýchodním Tibetu v provincii Amdo (*mdo-smad*) v kraji zvaném "Cibulové území" - Congkha (*cong-kha*). Jeho otec Lumbunge (*klu-'bum-dge*) byl územním náčelníkem, "velkým dargou" (*da-ra-kha che*). Matka se jmenovala Šingza Ačhö (*šing-bza' a-čhos*).

Když byly chlapi tři roky zasvětil ho na přání rodičů duchovní dráze 4. karmapa Rolpádordže (*rol-pa'i-rdo-rdže*, 1340-1383), uděliv mu mnišské jméno Künagaňingpo (*kun-dga'-sňing-po*, sans. *Ánandagarbha*).

V sedmi letech začal svou duchovní formaci pod vedením slavného lamy školy Kadam Čhödže Döndubrinčena (*čhos-rdže don-grub-rin-čhen*), u něhož také složil první mnišské sliby novice *gechhula* (*dge-cchul*). Tehdy také obdržel jméno Lozangdagpa (*blo-bzang-grags-pa*, sans. *Sumatikirti*), pod nímž je všeobecně znám.

V šestnácti letech opustil rodné Amdo a "hnán neuhasitelnou žizní po světle vzácné Nauky", jak praví jeho životopisec,⁴ zamířil do středního Tibetu, kde se po dalších dvacet let vzdělával u předních mistrů všech škol tibetského buddhismu. Putuje od jednoho kláštera k druhému studoval u nejslovutnějších mistrů tehdejšího Tibetu především buddhistickou "teologii" a filozofii.

V klášteře Žalu (*ža-lu*, jižně od Žikace) ho Rinčhennamgjal (*rin-čhen-rnam-rgjal*), nástupce tamního slavného polyhistora Butöna Rinčhenduba (*bu-ston rin-čhen-grub*, 1290-1364), zasvětil do učení tanter. Potom pobýval v nedaleké Sakji, sídle sakjapovců, kde se setkal s Redapou Žönnulodöm (*red-mda'-pa gžon-nu-blo-gros*, 1349-1412), který mu poskytl nový výklad učení o "buddhistických ctnostech" páramitách.

Následující pobyt v Narthangu (*sna-r-thang*), hlavním sídle školy Kadam, měl pro Congkhapu obzvláštní význam, neboť se tam obeznámil s teorií i každodenní praxí klášterního života této Atíšou zreformované školy, která se v podstatě později stala základem jeho vlastní školy Gelug (proto se jí také někdy říká Kadam-sarpa (*bka'-gdams gsar-pa*, doslova "Nový Kadam"). Pro ni vytyčil požadavek hlubokého filozofického vzdělání, striktní řeholní kázeň a mnišský celibát. Gelugu se také někdy podle barvy obřadního roucha a miter jeho příslušníků říká "Žlutá sekta" Žaser (*žwa-ser*). K nejvýznamnějším členům této školy patří tři první Congkhapovi žáci Gjalčhab Darmarinčhen (*rgjal-cchab dar-ma-rin-čhen*, 1364-1432), Congkhapův životopisec Khädub Gelepalzangpo (*mkhas-grub dge-legs-dpal-bzang-po*, 1385-1438) a první dalajlama Gendündub (*dge-'dun-grub*, 1391-1475).

K čelným představitelům školy Gelug patří tradičně dalajlamové ve Lhase a pančhenlamové v Tašilhünpu. Hlavními gelugpovskými kláštery jsou Gandän (*dga'-ldan*),

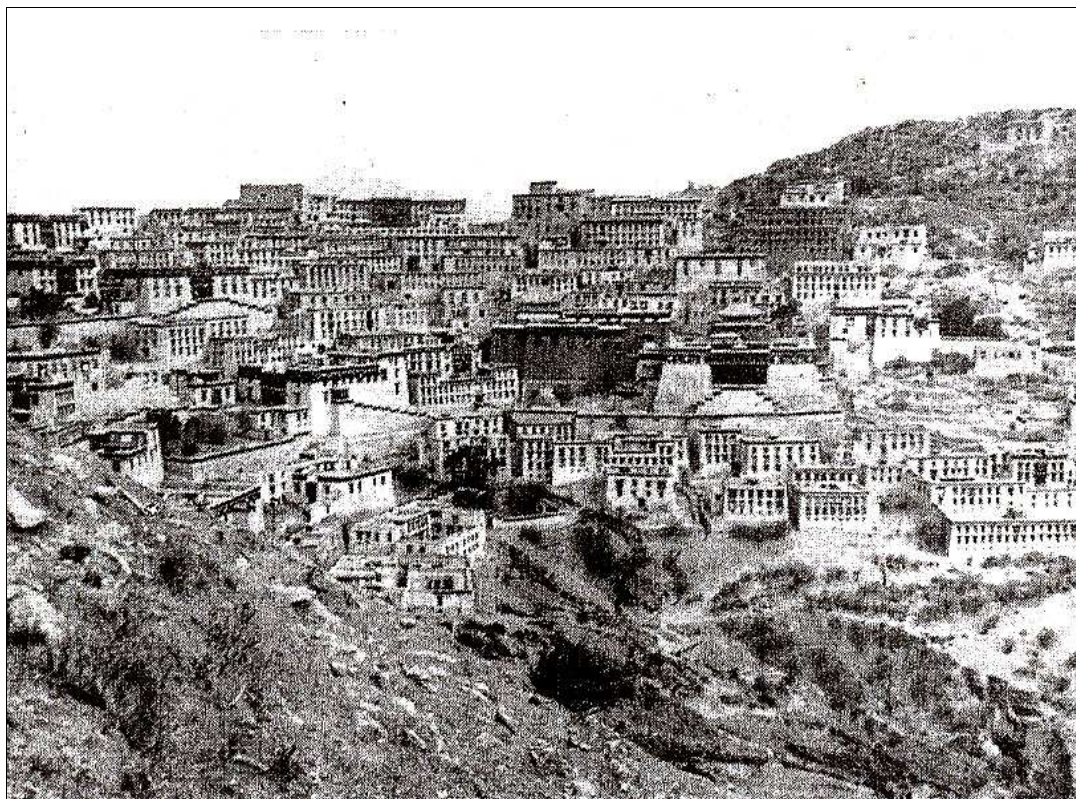
¹ Vostrikov 1962, 301-303 a 304-306.

² Viz Vostrikov 1962, 303 a dále Waddell 1959, Filchner 1954, Tucci-Heissig 1970 a další.

³ Obermiller 1935.

⁴ Khädub Gelepalzangpo (*mkhas-grub dge-legs-dpal-bzang-po*, 1385-1438), podle posloupnosti třetí Gandän-thipa (*dga'-ldan khri-pa*), "opat Gandänského kláštera" (v letech 1431-38).

založený Congkhapou v roce 1409, dále Däpung (*'bras-spungs*, 1416), Sera (*se-ra*, 1419) a Tašilhünpo (*bkra-šis-lhun-po*, 1447).

Obr. 11 Klášter Gandän (založen 1409).

Fig. 11 The Dga'-ldan Monastery (founded 1409).

Dnes je škola Gelug rozšířena po celém etnickém Tibetu v Číně a také v Mongolsku, Burjatsku, mezi Kalmyky v Ruské federaci a své zastoupení má také na Západě, v USA a v Japonsku.

Congkhapův učený věhlas dolehl až ke dvoru mingského 明 císaře Čcheng-cu 成祖 (1402-1424), od něhož mu přišlo pozvání k návštěvě. Pro mnohé obtíže spojené s cestou a malý očekávaný užitek Congkhapa cestu neuskutečnil.

Na stáří se Congkhapa uchýlil do Gandänu, kde dále učil a psal až do svého blaženého skonu roku 1419 ve věku 62 let. V Gandänu je v tamním mauzoleu také pochován.

b. Dílo

Congkhapa Lozangdaga, jehož si tibetští, stejně jako mongolští buddhisté zvykli nazývat Dže-rinpoče (*rdže rin-po-če*), "Velectihodný pán", nebo metaforicky Gjalwa řipa (*rgjal-ba gñis-pa*), "Druhý Buddha", a který nepochybně patří k největším náboženským myslitelům, které Tibet dal světu, je autorem rozsáhlého literárního díla jak o buddhistické filozofii, tak o způsobech buddhistické ezoterické praxe. Jeho Sebrané spisy (*Opera omnia*) - Sungbum (*gsung-'bum*) či Kambum (*bka'-'bum*) - představují syntézu rozličných buddhistických nauk. Jsou známy v několika vydáních.

První soupis Congkhapových děl známý jako "Katalog Sebraných spisů učitelů škol Kadam a Gelug" (*bka'-gdams-pa dang dge-lugs-pa'i bla-ma rags-rim-gji gsung-'bum mcchan-tho*), sestavený Longdol-lamou Ngawanglozangem (*klong-rdol-bla-ma ngag-dbang-blo-bzang*, 1719-1794), představuje nejstarší, tzv. Tašilhünpské dřevotiskové vydání Congkhapových *Opera omnia*, čítající 18 svazků (Ka-Ccha), které obsahují dohromady 171 děl.⁵ Jejich prosté vyjmenování poskytuje Lokesh Chandra 1963, Pt 3, 612-618 (Nos. 13804-13975) a komentovaný výčet Yoshimizu 1989, 117-178, Nos. 1282-1426 (podle vydání Ngawang Gelek Demo, ed., *Gedan Sungrab Minyam Gyunphel Series*, Vols. 79-105: *The Collected Works of rJe Tsong kha pa Blo bzang grags pa*, Vols. 1-27, New Delhi, 1975-1979).

Lhaské xylografické vydání (*Lha-sa dga'-ldan phun-cchogs-gling*) připravil k modernímu vydání Guru Deva Blo-bzang-bstan-'dzin pro Tibetan Cultural Printing Press, Dharamsala, 1978. Výčet titulů podle tohoto vydání obsahuje Yoshimizu 1989, 179-214, Nos. 1427-1593.

Jiný soupis Congkhapových děl o 17 svazcích a 162 položkách představuje Yensho Kanakura - Ryujo Yamada - Tokan Tada - Hakuyu Hadano (eds.), *A Catalogue of the Tohoku University Collection of Tibetan Works on Buddhism*, Sendai, 1953, pp. 87-129, Nos. 5259-5420.

Chizuko Yoshimizu ve spolupráci s Kunchog Sitharem a Sonam Gyaltzen Gontou vydala v Naritasan Shinshoji v roce 1989 *Descriptive Catalogue of the Naritasan Institute Collection of Tibetan Works*, Volume 1, ve kterém, jak již řečeno, reprodukuje jak Tašilhünpské vydání (na str. 117-178, Nos. 1282-1426), tak Lhaské vydání (na str. 179-214, Nos. 1427-1593).

V Tibetské knihovně pražského Orientálního ústavu AV ČR se od roku 1959 nacházejí titulní listy Congkhapových *Opera omnia*, pocházející z tiskárny Dege Gönčhen (*sde-dge dgon-chen*, "Velký Dergeský klášter") z první poloviny 18. století. Tyto tituly pro Tibetskou knihovnu získal dr. Josef Kolmaš a reprodukoval v *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge [PCTPD]*, Parts 1 & 2, Otto Harrassowitz, Wiesbaden - Academia, Prague, 1971 (Kolmaš 1971). Doplňkem k tomu je *Index Volume*, III, Book 1 & 2, Praha 1996 (Kolmaš 1996).

V *PCTPD* I, str. 200-236 je reprodukováno 180 titulů Congkhapových děl (*Rje rin po che'i bka' 'bum*) v 19 svazcích (Prague Nos. 03.001-180, Serial Nos. 770-949). Jejich přepis do latinky v abecedním pořádku je v *PCTPD*, Volume III (*Index of Titles*), Book 1 & 2 (str. 90-450, *passim* mezi názvy děl ostatních autorů) a Table 3 (str. 467-471).

ČÁST III.

a. Úvod

Mezi stovkami různě rozsáhlých Congkhapových prací - od několikařádkových či několikafoliových čhoga (*cho-ga*, "liturgie, rituál"), damngag (*gdams-ngag*) či dampy (*gdams-pa*, "ponaučení či pokyn"), dilän (*dris-lan*) či žulän (*žu-lan*, "odpověď na položenou otázku"), lhänthab (*lhan-thabs*, "dodatek"), mönlam (*smon-lam*, "modlitba"), naldžor (*rnal-'bjor*, "jóga"), sänjig (*gsan-jig*, "zápis slyšeného"), sunglam (*gsung-lam*, "odpověď"), soldeb (*gsol-'debs*, "prosebný text"), šäpa (*bšad-pa*, "výklad"), tänpa (*bstan-pa*, "poučení"), thinjig (*phrin-jig*, "dopis"), töpa (*bstod-pa*, "eulogium, chvalo zpěv"), zindi (*zin-bris*, "resumé či výtah") až po základní věroučné spisy čítající několik set folií, jakými je např. Čangčhub

⁵ Sendai 1953, No. 6555; Taube 1966, IV 1045-1046 (Nr. 2845); Kolmaš 2010, 88.

lamrim čhewa (*bjang-čhub lam-rim che-ba*), "Velké stupně cesty k bódhisattvovství" o 491 foliích,⁶ nebo Lamrim čhungwa (*lam-rim čhung-ba*), "Malé stupně cesty" o 219 foliích,⁷ - se nachází i nevelké, níže přepsané a do češtiny přeložené etické dílko "Základ dobrých vlastností" - Jöntän-žirgjurma (*jon-tan gžir-gjur-ma*), určené především adeptům duchovní dráhy, ale mající i nemalou obecnou platnost a užitečnost. Jeho text si odříkávají mniši a zbožní laici denně jako modlitbu či přání po nastoupení cesty k duchovnímu osvícení - bódhisattvovství, ideálu mahájánového buddhismu.

Dílko tvoří čtrnáct strof, každá po čtyřech devítislabičných verších.⁸ Je vystavěno na principu trijány ("trojí vůz"), neboli tří cest vedoucích k duchovnímu osvícení, totiž 1/ posluchačská cesta (šrávakajána), po které kráčejí začátečníci (strofy 1-6); 2/ velká cesta (mahájána), po níž se ubírají dokonalí mniši a světci arhanti (strofy 7-9); 3/ diamantová cesta (dordže thegpa, vadžrajána), poskytující dosažení bódhisattvovství (strofy 10-12).

Konec modlitby tvoří strofy 13-14, vyslovující přání dlouhého žití guruů a prosebníkových duchovních přátel, kteří přinášejí a rozdávají požehnání Buddhovy Nauky - Dharmy.

b. Tibetský text *Jöntän žirgjurma*⁹

1

//jon tan kun gji gžir gjur drin čan rdže/
cchul bžin bsten pa lam gji rca ba ru/
legs par mthong nas 'bad pa du ma jis/
gus pa čhen pos bsten par bjin gjis rlobs/

2

lan čig rñed pa'i dal ba'i rten bzang 'di/
šin tu rñed dka' don čhen šes gjur nas/
ňin mcchan kun tu sňing po len pa'i blo/
rgjun čhad med par skje bar bjin gjis rlobs/

3

lus srog g.jo ba čhu ji čhu lbur bžin/
mjur du 'džig pas 'čhi ba dran pa dang/
ši ba'i rdžes su lus dang grib ma bžin/
dkar nag las 'bras phji bžin 'brang ba la/

⁶ Sendai 1953, Nos. 5392, 6975; Lokesh Chandra 1963, No. 13930; Yoshimizu 1989, Nos. 1397, 1564 (523 fol.). Mongolský a ruský překlad Cybikov 1910-1913.

⁷ Sendai 1953, No. 5393; Lokesh Chandra 1963, No. 13931; Yoshimizu 1989, Nos. 1398, 1565 (201 fol.).

⁸ Viz Lobsang Dargyay - Tenzin Chhōphel 1971.

⁹ Zde uplatněná transliterace tibetské abecedy:

ka kha ga nga
ča čha džā ňa
ta tha da na
pa pha ba ma
ca ccha dza wa
ža za 'a ya
ra la ša sa
ha a

Viz "Zásady české transkripce a transliterace tibetštiny" (Kolmaš 2010, 9-13).

4
 nges pa brtan po rñed nas ñes pa'i cchogs/
 phra žing phra ba mams kjang spong ba dang/
 dge cchogs mtha' dag sgrub par bjed pa la/
 rtag tu bag dang ldan par bjin gji rlobs/

5
 spjad pas mi ngoms sdug bsngal kun gji sgo/
 jid brtan mi rung srid pa'i phun cchogs kji/
 ñes dmigs rig nas thar pa'i bde ba la/
 don gñer čhen por skje bar bjin gjis rlobs/

6
 nam dag bsam pa de jis drangs pa ji/
 dran dang šes bžin bag jod čhen po jis/
 bstan pa'i rca ba so sor thar pa la/
 sgrub pa sñing por bjed par bjin gjis rlobs/

7
 rang ñid srid mcchor lhung ba dži bžin du/
 mar gjur 'gro ba kun kjang de 'dra bar/
 mthong nas 'gro ba sgröl ba'i khur khjer ba'i/
 bjang čhub sems mčhog 'bjongs par bjin gjis rlobs/

8
 sems cam bskjed kjang cchul khrimis nam gsum la/
 goms pa med na bjang čhub mi 'grub par/
 legs par mthong nas rgjal sras sdom pa la/
 brcon pa drag pos slob par bjin gjis rlobs/

9
 log pa'i jul la g.jeng ba ži bjed čing/
 jang dag don la cchul bžin dpjod pa jis/
 ži gnas lhag mthong zung du 'brel ba'i lam/
 mjur du rgjud la skje bar bjin gjis rlobs/

10
 thun mong lam sbjangs snod du gjur pa na/
 theg pa kun gji mčhog gjur rdo rdže'i theg/
 skal bžang skje ba'i 'džug ngogs dam pa der/
 bde blag ñid du 'džug par bjin gjis rlobs/

11
 de cche dngos grub nam gñis 'grub pa'i gži/
 nam dag dam cchig sdom par bsrung pa la/
 bčos ma min pa'i nges pa rñed gjur nas/
 srog dang bsngos te bsrung bar bjin gjis rlobs/

12

de nas rgjud sde'i sning po rim gñis kji/
gnad mams dži bžin rtogs nas brcon pa jis/
thun bži'i rnal 'bjor spjod las mi g.jel bar/
dam pa'i gsung bžin sgrub par bjin gjis rlobs/

13

de ltar lam bzang ston pa'i bšes gñen dang/
cchul bžin sgrub pa'i grogs mams žabs brtan čing/
phji dang nang gi bar du gčod pa'i cchogs/
ňe bar ži bar bjin gjis brlab tu gsol/

14

skje ba kun tu jang dag bla ma dang/
'bral med čhos kji dpal la longs spjod čing/
sa dang lam gji jon tan rab rdzogs nas/
rdo rdže 'čhang gi go 'phang mjur thob šog// //

c. "Základ dobrých vlastností" (překlad)

1

Přelaskavý lama-guru je základem všech dobrých vlastností.¹⁰
Správně se k němu chovat je základ [duchovní] cesty.
Dobře to pochopiv, ať ze všech sil
mu prokazují velkou úctu! [K tomu] mi žehnej!¹¹

2

Jednou obdržev tuto vzácnou tělesnou schránku,¹²
si uvědomuji, jak velice obtížné ji bylo získat a jaký význam [pro mne] má.
Pomáhej mi, ať si význam toho každým dnem i nocí uvědomuji
a neustále si to připomínám!

3

Tělo a život jsou nestálé jako bublina na vodě.
Protože rychle mizí, myslíme na smrt!
Tak jako stín ubíhá za tělem, stíhají člověka po smrti
plody jeho bílých a černých skutků.¹³

¹⁰ Dobrá vlastnost, excelence - tib. jötän (*jon-tan*), sans. guna.

¹¹ Klíčovým výrazem jednotlivých strof této modlitby, přání či prosby mönlam (*smon-lam*) je *bjin-gjis rlobs* (vysl. džingji lob). *Bjin* - požehnání, *gjis* - instrumentální pádová částice (kým, čím), *rlobs* - rozkazovací způsob slovesa *rlob*, "povzbuzovat, posilňovat, dodat energii, aktivizovat, dát impuls". Výraz možno tedy podle okolností přeložit: "žehnej mi v..., pomáhej mi k...; kéž se mi dostane požehnání v..., ať jsem povzbuzen k..., posílen k..." apod.

¹² Tělesná schránka - tib. dalwä ten (*dal-ba'i rten*). Jedině lidské tělo je vybaveno vlastnostmi, jejichž pomocí může člověk dosahovat duchovní osvětlení.

¹³ Bílé a černé skutky - tib. karnag lä (*dkar nag las*). Odplata za dobré (bílé) a špatné (černé) skutky se po člověkově smrti řídí zákonem karmy. Kolmaš 2009, 122.

4

Když jsem [o tom] nabyl pevnou jistotu, ať špatnosti,
jakkoli malé, odvrhuji!
Posiluj mne svým požehnáním,
abych vždy nebojácně konal podle ctností!

5

Bránou všech strastí¹⁴ je člověková nespokojenost
s klamavými radovánkami sansáry.¹⁵ Až člověk rozpozná
špatnosti, dosáhne štěstí vysvobození.
Žehnej mi, abych v sobě zrodil velkou horlivost!

6

Úplně pročištěné myšlení s sebou přináší
pozornost, jasnou vnímavost a velkou bázeň.
Žehnej mi, abych se celým srdcem věnoval sebezpytování,¹⁶
které je základem Nauky!

7

Upadl jsem do oceánu sansáry
stejně jako všechny ostatní bytosti.¹⁷
Když vidím, že mým úkolem je přivádět bytosti k vysvobození,
žehnej mi, abych je uměl [vést k] nejskvělejšímu duchovnímu procitnutí!¹⁸

8

Pouhý zrod procitnutí myslí [nepostačí].
Nepřivykne-li člověk chování podle tří morálních povinností,¹⁹
duchovního procitnutí nedosáhne.
Žehnej mi, abych to dobře poznal
a s velkou horlivostí se naučil žít podle závazků synů Buddhových.²⁰

¹⁴ Strast - tib. *dugngal* (*sdug-bsngal*). V buddhistickém pojetí se strastí obecně rozumí všechna muka, mizérie, neštěstí, bída, utrpení a bolesti, jejichž příčinou jsou "lidské touhy, choutky, chtivost, chtíč, shrnuté pod obecný pojem 'žízeň'" (Miltner 1997, 88).

¹⁵ Sansára - tib. *khorma* (*'khor-ba*), doslova "kruh, koloběh". Nepřetržitý řetěz znovuzrovnání (převtělování) v různých podobách bytí, ze kterého se jedinec nemůže vymanit, dokud nedospěje duchovním procitnutím (osvícením) ke konečnému vyvanutí do stavu nirvány, tib. *ñangdä* (*mjang-'das*, doslova "konec utrpení"). Kolmaš 2009, 114-115 a 149.

¹⁶ Sebezpytování - tib. *sosor-tharpa* (*so-sor thar-pa*), doslova "individuální dosahování vysvobození [z *khorma*]" (sans. *prätimókša*), kterým se rozumí dodržování řeholní kázně, plnění předpisů a dbaní záповědi (Kolmaš 2009, 186). Sborovým recitováním předpisů vždy o novoluní a o úplňku se provinili mniši před spolubratři vyznávající ze svých přestupků proti kázi (Miltner 1997, 157).

¹⁷ Ostatní bytosti - Tibetický výraz *mar-gjur dowa* (*mar-gjur 'gro-ba*), doslova "bytosti jedné matky", to znamená bytosti, se kterými sdílíme společný úděl jako synové jedné matky.

¹⁸ Duchovní procitnutí - tib. *čhangčhub sem* (*bjang-čhub sems*; sans. *bóधिcitta*), doslova "mysl (*sems*) [zaměřená na dospění k] duchovnímu procitnutí (*bjang-čhub*)". Miltner 1997, 53; Kolmaš 2009, 69.

¹⁹ Tři morální povinnosti - tib. *cchulthim nam sum* (*cchul-khrims rnam gsum*). Jimi se rozumí sliby, kterými se řídí jedinci tří kategorií duchovního usilování: hínajánští (malý vůz) šrávakové-učedníci, mahájánští (velký vůz) bóधिsattvové (jedinci ve stavu již přímo než se stanou buddhy), a vadžrajánští (diamantový vůz) jedinci nejvyššího duchovního stupně.

²⁰ Buddhův syn - tib. *Gjal sä* (*rgjal sras*). Buddhovými syny se rozumí především bóधिsattvové, a obecně i všechno mnišstvo.

9

Žehnej mi, aby se [moje] rozptylování falešnými věcmi
a poznávání jejich skutečné podstaty stupňovalo!
Žehnej mi, abych co nejrychleji našel cestu,
spojující v jedno vnitřní klid s jasným vnorem.²¹

10

Když člověk cvičením ve [dvou] obyčejných cestách dozrál,
pak [další] nejlepší ze všech cest je cesta diamantového vozu dordže thegpa,
na kterou se dostanou [jen] lidé s dobrým osudem.
Žehnej mi, abych na ni, bez všeho pohodlí, vykročil!

11

V té chvíli představuje dodržování čistých slibů
základ obou stupňů dokonalosti.²²
Žehnej mi, abych toho dosáhl s pevnou jistotou a bez předstírání
a své sliby plnil, i kdyby mne to život stálo!

12

Poté, co jsem jádro tanter a podstatu
obou meditačních stupňů náležitě pochopil,
žehnej mi, ať ve všech čtyřech denních dobách²³ meditaci provádím horlivě,
bez rozptylování a podle pokynů svatých písem!

13

A tak prosím, ať duchovní rádce²⁴ ukazují dobrou cestu,
přátelé pevně se držící zásad morálky
ať jsou zbaveni [všech] vnějších i vnitřních zábran
a, [obklopeni] blízkými druhy, ať je provází požehnání klidu a odpočinku!

14

Ať ve všech [svých] existencích nejsem od správného učitele oddělen
a [skrze něj] se těším neodlučitelnému štěstí Dharmy!
A když úspěšně projdu [deseti] stupni dokonalosti,²⁵
ať brzy dospěji na stupeň vadžradhara!²⁶

²¹ Vnitřní klid - tib. žinā (ži-gnas, sans. šamatha) a jasný vnor - tib. lhagthong (lhag-mthong, sans. vipašjana). Miltner 1997, 195 a 228.

²² Dva stupně dokonalosti - tib. ngödub nam ňi (dngos-grub rnam gñis). Ve vadžrajánské meditační tradici se jimi rozumí: 1/ kjerim (bskjed-rim) - "generativní stupeň" (sans. utpattikrama), představující nižší, počáteční, induktivní či imaginativní stupeň meditačního procesu; 2/ dzogrim (rdzogs-rim) - "dovršující stupeň" (sans. sampannakrama), představující vyšší, pokročilejší, deduktivní či realizační stadium meditačního procesu. Kjerim a dzogrim tvoří dohromady dvě komplementární fáze či stadia meditace. Kolmaš 2009, 88 a 116; Miltner 1997, 213.

²³ Čtyři denní doby - tib. thün ži (thun bži). Jeden z tradičních způsobů dělení dne a noci po čtyřech šestihodinových úsecích thün (doslova "směna, šichta"). Viz J. Kolmaš, Měření času u Tibeťanů, *Fragmenta Ioannea Collecta* (Svatý Jan pod Skalou) 16, 2012, str. 8-9.

²⁴ Duchovní rádce - tib. geše (dge-bšes, stažením z dge-[ba'i] bšes-[gñen]) nebo šežen (bšes-gñen), "ctnostný přítel" (sans. kaljána mitra). Tak se říká "spolumnichovi, který je v Nauce pokročilejší a vůbec zkušenější, nezištně a radostně přispívající slabšímu druhovi na cestě k vysvobození ze sansáry". Miltner 1997, 107; Kolmaš 2009, 96.

²⁵ Stupně dokonalosti - tib. sa dang lam (sa dang lam), doslova "země a cesta", metaforicky za "deset stupňů" (tib. sabču, sa bču; sans. daša bhūmi) na cestě k buddhovství. *Sútra o deseti sférách* (Dašabhūmika-sútra) líčí vzestup bódhisattvův k buddhovství skrz deset "zemí" či sfér. Miltner 1997, 50 (bhūmi) a 73.

GLOSÁŘ VYBRANÝCH TERMÍNŮ

Čísla vytištěná **tučně** odkazují na číslo strofy, *kurzívou* na číslo poznámky. Tibetské termíny (**a.**) jsou řazeny podle zásad tibetské abecedy, sanskrtské (**b.**) podle latinské abecedy.

a. Tibetké termíny

dkar nag las 'bras **3**, 13
bskjed-rim 22
'khor-ba 15
dge-ba'i bšes-gñen 24
dge-bšes 24
rgjal-sras **8**, 20
dngos-grub **11**, 22
rten **2**, 12
thun bži **12**, 23
dal-ba'i rten 12
rdo-rdže-'čhang **14**, 26
rdo-rdže'i theg **10**
sdug-bsngal **5**, 14
bjang-čhub **8**, 18
bjang-čhub sems **7**, 18
bjin-gjis rlobs **1**, 11
mar-gjur 'gro-ba **7**, 17
mjang-'das 15
smon-lam 11
cchul-khrims **8**, 19
rdzogs-rim 22
ži-gnas **9**, 21
ži-ba'i lha 26
jon-tan **1**, 10
rim gñis **12**, 22
bšes-gñen **13**, 24
sa bču 25
sa dang lam **14**, 25
so-sor thar-pa **6**, 16
srid-pa **5**
lhag-mthong **9**, 21

b. Sanskrtské termíny

bódhičitta 18
 bódhisattva 19, 20, 25
 daša bhúmi 25
 Dašabhúmika-sútra 25
 kaljána mitra 24
 karma 13
 nirvána 15

²⁶ Vadžradhara - tib. dordžečhang (*rdo-rdže-'čhang*), doslova "držící dordže (vadžru)". Vadžradhara symbolizuje nejvyšší stupeň duchovního osvětlení a vysvobození. Jako božstvo je Dordžečhang (Vadžradhara) uctíván v tantrické buddhistické pentádě pokojných božstev žiwā lha (*ži-ba'i lha*).

prátimókša 16
 sampannakrama 22
 sansára 15, 24
 šamatha 21
 šrávaka 19
 utpattikrama 22
 vadžra 26
 vadžradhara 26
 vipašjana 21

LITERATURA (citovaná, použitá, doporučená)

a. Congkhapova díla

- Btsong kha pa bkah hbum*, Volumes 1-10 (1961). Tokyo-Kyoto. (Tibetan Tripitaka Research Institute, Tibetan Tripitaka 152-161).
- Cybikov**, Gonbožab Cebekovič (1910-1913): *Lam-rim Čen-po Stěpeni puti k blaženstvu*. Sočiněnie Czonchavy v mongol'skom i ruskom perevodach. Díl 1: Mongol'skij perevod. Vladivostok 1910, 312 str. Díl 2: Russkij perevod s predislovijem i primečanijem. Vladivostok 1913, 294 str.
- Lokesh Chandra** (1963): *Materials for a History of Tibetan Literature (MHTL)*. Part 3. New Delhi (Šata-pitaka Series, Indo-Asian Literatures, Vol. 30). - Tam na str. 10-14 (No. 80): Klong-rdol bla-ma Ngag-dbang-blo-bzang (b. 1719) a na str. 612-618 (Nos. 13804-13975): Tašilhünpské vydání *Bcong-kha-pa Blo-bzang-grags-pa'i dpal gji gsung-'bum* [*Opera omnia* Congkhapy Lozangdagpy] v 18 svazcích (Ka-Ccha).
- Kaschewsky**, Rudolf (1968): Briefe Tsongkhas an Geistliche und Laien. *Zentralasiatische Studien* 2, 15-40.
- Kolmaš**, Josef (1996): *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge*. Volume III. *Index of Titles*. Oriental Institute. Prague (Dissertationes orientales, No. 48). - Book 1, pp. 30-31; Book 2, pp. 467-471: *Rje rin po che'i bka' 'bum* [*Opera omnia* Velezácného Pána].
- Kolmaš**, Josef (ed. 1971): *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge*. Part 1. Otto Harrassowitz, Wiesbaden - Academia, Prague (Asiatische Forschungen, Band 36). - Tam na str. 20 a 200-236: *Rdže rin-po-čhe'i bka'-'bum* [*Opera omnia* Velezácného Pána], 19 svazků, 180 děl (sériová čísla 770-949).
- Lobsang Dargyay - Tenzin Chhōphel** (1971, 1973): *Yon-tan gZir-Gyur-ma (Fundament der Guten Qualitäten)*. Ein Tsongkhapa-Text. Tibet-Institut. Rikon, pp. 2-13 (*Opuscula Tibetana*, Fasc. 2, Juni 1971), 2. nezměněné vyd., 1973. - Francouzský překlad, "Fondement des Bonnes Qualités", in: *Cahiers Bouddhistes*, Nr. 10, Juli 1972, str. 4 ad.
- Mongolian Lama **Gurudeva** (1978): *The Collected works (Gsung 'bum) of the incomparable Lord Tsong kha pa Blo bzang grags pa*. New Delhi.
- Ngawang Geleg Demo** (1977-1979): *The Collected Works (Gsung 'bum) of Rje Tsong-kha-pa Blo-bzang-grags-pa*. Reproduced from an example of the old Bkra-shis-lhun-po redaction from the Library of Klu-'khyil Monastery of Ladakh by Ngawang Geleg Demo. 27 volumes, New Delhi 1977-1979 (Gedan Sungrab Minyam Gyunphel Series, Volumes 79-105).
- Sendai** (1953): *A Catalogue of the Tohoku University Collection of Tibetan Works on Buddhism*. Edited by Yensho Kamakura, Ryujo Yamada, Tokan Tada, and Hakuyu Hadano. Tohoku University, Sendai, pp. 87-129 (Nos. 5259-5420).
- Taube**, Manfred (1966): *Tibetische Handschriften und Blockdrucke*. Teil 1-4. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden (Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland, Band XI/1-4).
- Thurman**, Robert A. F. (1979): Tzong-kha-pa on Analytic Meditation. *The Tibet Journal* 4/4 (Winter 1979), 3-16.

- Thurman**, Robert A. F. (1985): Tsong-kha-pa's Integration of Sūtra and Tantra. In: Barbara Nimri Aziz - Matthew Kapstein (eds., 1985): *Soundings in Tibetan Civilization*. Manohar Publications, New Delhi, pp. 372-382.
- Tsongkapa** (1988): *The Principal Teachings of Buddhism*. Howell, New Jersey.
- Yoshimizu**, Chizuko *et al.* (1989): *Descriptive Catalogue of the Naritasan Institute Collection of Tibetan Works*. Vol. 1. Naritasan Shinshoji, pp. 117-178 (Nos. 1282-1426) and pp. 179-214 (Nos. 1427-1593).

b. Obecně o Congkhopovi a škole Gelug

- Bacot**, Jacques (1962): *Introduction à l'histoire du Tibet*. Société Asiatique, Paris. - Str. 50 ad.
- Cybič**, Gonbožab Cebekovič (1987, 2001): *Cesta k posvátným místům Tibetu. Podle deníků vedených v letech 1899 až 1902*. Z ruštiny přel. Josef Kolmaš. Nakladatelství Vyšehrad, Praha 1987; 2 vyd., Argo, Praha 2001.
- Das**, Sarat Chandra (1882): Life and Legend of Tsong khapa (Lo-ssang-Tagpa). *Journal of the (Royal) Asiatic Society (Asiatic Society of Bengal)*, 51, Part 1. Calcutta.
- Filchner**, Walther (1933): *Kumbum Dschamba Ling. Das Kloster der hunderttausend Bilder Maitreyas*. Leipzig.
- Jaya Pandita** (1599-1662) podle Kaschewsky 1971, 1, 38: "hat auch eine VITA des Tsongkhapa aus dem Tibetischen ins Kalmückische übersetzt."
- Kaschewsky**, Rudolf (1971): *Das Leben des lamaistischen Heiligen Tsongkhapa Blo-bzang-grags-pa (1357-1419) dargestellt und erläutert anhand seiner Vita "Quellort allen Glückes"*. 1. Teil: Übersetzung und Kommentar; 2. Teil: Faksimiles. Otto Harrassowitz, Wiesbaden (Asiatische Forschungen, Band 32).
- Kolmaš**, Josef aj. (1996): *Svět tibetského buddhismu*. Brabapress93 a Nakladatelství Slovart, Praha. - Str. 83 ad.
- Kolmaš**, Josef (2004): *Suma tibetského písemnictví*. Argo, Praha. - Str. 33 ad.
- Kolmaš**, Josef (2009): *Malá encyklopedie tibetského náboženství a mytologie*. Libri, Praha. - Str. 64-65 (obr.).
- Kolmaš**, Josef (2010): *Slovník tibetské literatury*. Libri, Praha. - Str. 48-49 (Congkhapa Lozangdagpa).
- Miltner**, Vladimír (1997, 2002): *Malá encyklopedie buddhismu*. Práce, Praha 1997; druhé vyd., Libri, Praha 2002.
- Obermiller**, E. (1934-35): Tsong-kha-pa le Pandit. *Mélanges Chinoises et Bouddhiques*, Tome III. Bruxelles, pp. 316-338 (obr.).
- Pubajev**, R. Je. (1970): Biografija Czochavy, napisannaja mongol'skim učenyj Čachar-gebši Lobsan-Cul'timom. *Materialy po istorii i filologii Central'noj Azii*, vyp. 4, Ulan-Ude, str. 40-53 (= *Trudy Burjatskogo instituta obščestvennyh nauk BF SO AN SSSR*, 1969, vypusk 12).
- Schulemann**, Günther (1958): *Geschichte der Dalai-lamas*. VEB Otto Harrassowitz, Leipzig. - Str. 96-117 (Leben und Reformtätigkeit des rJe-rin-po-c'e Blo-bzang grags-pa bTsong-kha-pa).
- Tucci**, Giuseppe - **Heissig**, Walther (1970): *Die Religionen Tibets und der Mongolei*. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart-Berlin-Köln-Meinz (Die Religionen der Menschheit, Band 20).
- Vostrikov**, A. I. (1962): *Tibetskaja istoričeskaja literatura*. Izdatělstvo vostočnoj literatury, Moskva (Bibliotheca Buddhica, XXXII).
- Waddell**, L. Austine (repr. 1959): *The Buddhism of Tibet or Lamaism*. Second edition. W. Heffer & Sons, Ltd. Cambridge. - Str. 54-75 (The Sects of Lamaism).
- Žagabpa**, Cipön Wangčhug Dedän (2000, 2. vyd. 2008): *Dějiny Tibetu*. Z angličtiny přel. Josef Kolmaš. Nakladatelství Lidové noviny, Praha. - Str. 83 ad.